

Відкритий міжнародний університет
розвитку людини «Україна»
Полтавський інститут економіки і права

ПРАВОВІ, ЕКОНОМІЧНІ ТА СОЦІОКУЛЬТУРНІ ЗАСАДИ РЕГУЛЮВАННЯ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН: СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА ВИКЛИКИ ЧАСУ

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
IV Всеукраїнської науково-практичної конференції
8-9 грудня 2022 р. || м. Полтава**

**КАФЕДРА ПРАВознавства та фінансів
Полтавського інституту економіки і права
Університету «Ук ра ї н а»**

Полтава – 2023

УДК 330.111.66(477):34

Редакційна колегія

Надія Мякушко – докторка філософії у галузі політичних наук, кандидатка політичних наук, доцентка, директорка Полтавського інституту економіки і права.

Сергій Короед – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри правознавства та фінансів Полтавського інституту економіки і права.

Роман Шаравара – кандидат економічних наук, доцент, перший заступник директора Полтавського інституту економіки і права.

Руслан Басенко – кандидат педагогічних наук, доцент, заступник директора з науково-педагогічної роботи, міжнародної та грантової діяльності Полтавського інституту економіки і права, докторант Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (**відповідальний редактор**);

Геннадій Аванесян – доцент кафедри правознавства та фінансів Полтавського інституту економіки і права.

Правові, економічні та соціокультурні засади регулювання суспільних відносин: сучасні реалії та виклики часу : збірник матеріалів IV Всеукр. наук.-практ. конф., 8-9 грудня 2022 р. / Полт. ін-т економіки і права Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна» ; відп. ред. Р. Басенко. Полтава : ПІЕП, 2023. 368 с.

У збірнику матеріалів представлено доповіді і повідомлення наукового зібрання вчених, організаторів освіти, науково-педагогічних працівників, фахівців-практиків, здобувачів різних ступенів освіти, які присвячені концептуальному та практико-орієнтованому осмисленню правових, соціокультурних та економічних вимірів сучасної дійсності в умовах воєнного стану в Україні. На конференції було обговорено доповіді докторів та кандидатів юридичних, політичних, економічних, філософських, педагогічних, історичних наук, практикуючих юристів, економістів, педагогів та інших фахівців з понад п'ятнадцяти регіонів України.

Розрахований на вчених, викладачів і здобувачів закладів освіти, усіх, хто залучений до науково-теоретичного аналізу сучасного світу.

УДК 330.111.66(477):34

**Рекомендувала до друку вчена рада
Полтавського інституту економіки і права
7 лютого 2023 року, протокол № 5**

Автори несуть особисту відповідальність за повноту висвітлення досліджуваного питання, системність викладу матеріалів, достовірність наведених фактів та їхню автентичність, правильне цитування, академічну доброчесність.

Статті друкуються в авторській редакції.

© Полтавський інститут економіки і права, 2023

© Колектив авторів, 2023

Тетяна Семчук

Структурна характеристика оцінки фінансового стану підприємства та її складових.....	303
--	-----

Олександр Яременко

Оцінка та нормування в управлінні оборотними активами підприємства.....	306
---	-----

Марина Животовська

Підприємництво як первинна ланки економіки.....	309
---	-----

Розділ 4

Консолідація соціокультурного життя України: аксіологічні, волонтерські, гуманітарні та освітні виміри

Федір Медвідь, Вячеслав Ярмоленко, Андрій Мудрий

Консолідація українського суспільства: гуманітарні пріоритети.....	312
--	-----

Віктор Стрельніков

Можливості підготовки тьюторів у закладах неперервної освіти	315
--	-----

Лариса Семеновська, Олександр Єрмоленко

Розвиток ідей музейної педагогіки в творчості Василя Лобурця.....	318
---	-----

Олена Ільченко

Система академічної доброчесності при підготовці здобувачів вищої освіти (досвід Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка).....	322
--	-----

Леся Лебедик

Інтерактивні технології підготовки педагогів позашкільних закладів до інклюзивної освіти.....	325
---	-----

Наталія Ічанська, Валерія Стеблянко

Аналіз розвитку освітнього процесу в умовах воєнного стану.....	328
---	-----

Олексій Штепа

Межове становище українського етносу як чинник стресогенезу національної ментальності.....	331
--	-----

Наталія Токуєва

Розвиток суб'єктної активності здобувачів вищої освіти в системі дистанційного навчання	334
---	-----

Віталій Заїка

Проблема поширення адиктивної поведінки в сучасному суспільстві та шляхи її подолання.....	337
--	-----

Дмитро Журило, Богдан Боришкевич

Деякі питання консолідації українських громадян на прикладах історичного досвіду.....	340
---	-----

Каміла Касьяненко

Консолідація соціокультурного життя України.....	343
--	-----

Катерина Олексієнко, Анжеліка Комар

Development of Education in Ukraine In Recent Years.....	345
--	-----

Юлія Денисенко

Зародження фармації у стародавні часи	348
---	-----

Максим Оніщенко

Теоретичні засади дослідження людського капіталу.....	350
---	-----

ми політико-правового виховання молоді. Доцільним є вироблення державної правової ідеології (ідеології державного будівництва), що ґрунтуватиметься на політико-правових ідеях правди-справедливості, братерства-рівності та волі-свободи та буде спрямована на коригування окремих негативних рис національної ментальності. Саме вони в своїй сукупності формують прадавній суспільний ідеал українців, досягнення якого забезпечить побудову ефективної національної держави та сприятиме подоланню наслідків стресогенезу вітчизняної ментальності.

Література:

1. Донченко О.А. Архетипи соціального життя і політика: Глибинні регулятори психополітичного повсякдення. Київ: Либідь, 2001. 336 с.
2. Кульчицький О. Світовідчуття українців. *Українська душа*. Н'ю-Йорк-Торонто: Ключі, 1956. С. 13-25.
3. Мостяєв О. Вплив пограничного положення України на формування соціальних поведінкових стереотипів. *Наука і суспільство*. 2011. № 1-2. С. 15-23.
4. Стороженко І. Великий кордон і українське козацтво кінця XV- середини XVII століття. *Київська старовина*. 2006. № 1. С. 31-45.

Наталія Токуєва,

кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри гуманітарних і соціальних дисциплін Полтавського державного аграрного університету

Розвиток суб'єктної активності здобувачів вищої освіти в системі дистанційного навчання

Український освітній простір сьогодення зорієнтований на виховання людини з суб'єктною позицією, тобто активної, компетентної, відповідальної, креативної особистості, здатної до самовизначення у своїх життєвих і діяльнісних пріоритетах. Підготовка майбутнього фахівця в закладах вищої освіти зорієнтована на виховання вільної і творчої людини, здатної до самовизначення в сучасних життєвих реаліях, повноцінної самореалізації та успішної самоорганізації своєї фахової діяльності. А успішність його навчання в закладі вищої освіти та подальший професійний розвиток залежать від усвідомлення себе активним суб'єктом навчального процесу, здатного осмислювати власну статусну позицію, свої дії та запрограмовані результати й встановлювати партнерські відносини з усіма іншими суб'єктами даного виду діяльності. Розвиток суб'єктної активності впливає на самоідентифікацію здобувача вищої освіти, на визначення його життєвих цінностей та пріоритетів, на вміння планувати свою діяльність, організовувати й контролювати її на різних етапах виконання, критично мислити тощо.

Проаналізувавши підхід учених у площині педагогічних і психологічних засад до розуміння поняття «суб'єкт», який став широко розповсюдженим на початку XXI століття, можна визначити, що це – людина вищого рівня активності, здатна ініціювати свою діяльність, виявляючи індивідуальний набір інтелектуальних здібностей, власну мотивацію, здатність до самоорганізації та до саморегуляції особистості. Здобувач вищої освіти, тобто суб'єкт фахової

підготовки, розглядається як особистість, спроможна самостверджуватися, самореалізуватися в освітньому просторі закладу вищої освіти, здатна до ефективної самоорганізації та саморегуляції своїх дій і вчинків [1]. Задля успішного подолання сучасних новітніх викликів освітньої галузі й суспільного благоустрою та благополуччя в цілому, особистість повинна бути суб'єктною, тобто формувати й розвивати суб'єктну активність.

Суб'єктна активність визначається як вмотивований вид діяльності, спрямований на залучення всіх інтелектуальних можливостей здобувача вищої освіти для досягнення мети й розв'язування на цьому шляху запланованих завдань, оперативний контроль над ним. Значуща особливість активності суб'єкта полягає в тому, що вона призначена до перегляду, перетворення, удосконалення й налаштування смисложиттєвих задумів шляху особистості, тобто оптимізації її життєдіяльності. Погоджуючись з думкою дослідника Д. Мещерякова щодо структурної організації суб'єктної активності, виділяємо елементові зв'язки й компоненти, що її забезпечують: формування та досягнення власних цілей; вмотивованість до саморозвитку; інтелектуальну ініціацію (рефлексію та самоаналіз, детермінацію мислення та інші метакогніції); самостійність; соціальну активність; свободу вибору й відповідальність за нього; ініціативність; самореалізацію; комунікативність; прогностичність тощо [2]. Значення суб'єктної активності, її структурні елементи й особливості актуалізуються сучасним досвідом у системі вищої освіти, а синергія усіх чинників та вимог дистанційного навчання забезпечує суб'єктність усіх учасників навчального процесу задля максимальної ефективності й досягнення очікуваних результатів.

Для забезпечення таких позитивних аспектів дистанційного навчання як модульність, далекодійність, гнучкість, асинхронність, економічність, достатня якість, різноманітність джерел навчальної інформації, надзвичайно важливо використовувати суб'єктний потенціал усіх учасників навчального процесу: як педагогів, так і здобувачів вищої освіти. У педагогічній взаємодії суб'єкт-суб'єктних відносин – спільного, конструктивного, раціонального, узгодженого співдіяння всіх суб'єктів навчання, що направлене на якісну підготовку висококваліфікованого фахівця та розвиток його особистості, – всі учасники даного процесу мають усвідомити власну суб'єктність та прийняти суб'єктність іншого й перейти до спільної взаємодії, комфортного спілкування. Займаючи у системі дистанційного навчання позицію наставника-консультанта, педагог повинен стимулювати здобувачів вищої освіти щодо їх суб'єктного ставлення до отримання нових знань та фахових компетентностей, умінь і навичок; координувати навчальну діяльність; надавати можливість кожному учаснику навчального процесу проявляти самостійність, автономність, ініціативність, креативність, відповідальність; демонструвати необхідність суб'єктного буття в усіх сферах життя: навчальній як студента, професійній як спеціаліста, повсякденній як громадянина своєї країни.

Для розвитку суб'єктної активності здобувачів вищої освіти викладачеві необхідно створювати ситуації, що призводять до усвідомлення ними переваг власного саморозвитку, свободи вибору й прийняття рішень, планування й проєктування власної діяльності з усвідомленням альтернатив, прогнозування

й оцінювання діяльності та її результатів тощо. Зображення можливих шляхів у досягненні бажаної мети, успішного досвіду, позитивних практик може допомогти молодій людині у пошуку вірних рішень, раціональних напрямів роботи, засобів самоорганізації навчальної діяльності, творчих ідей тощо. З огляду на це важливим є створення моделі суб'єктної активності, побудованої на її взаємозв'язках та етапах реалізації, де основними компонентами визначено вмотивованість до навчального процесу та саморозвитку; формування кінцевої мети діяльності та шляхи її досягнення; ініціативність та самостійність в управлінні пізнавальними процесами; самокорекція тощо.

На першому, пропедевтичному, етапі розвитку суб'єктної активності здобувачів вищої освіти неocenенною є роль викладача, який повинен проводити форми навчання, що носять дослідницький вимір чи характеризуються комунікативною орієнтацією, ставити загальні цілі та здійснювати, за необхідності, індивідуальну допомогу у формі індивідуальних консультацій чи бесід.

Упродовж праксеологічного (діяльнісного) етапу формування суб'єктної активності відбувається свідоме включення здобувачів вищої освіти до навчально-пізнавального процесу, спонуковане поставленими цілями та системою дій: прогностичних, мотиваційних, вольових, проєктувальних, інтелектуальних, рефлексивних. На даному етапі важливу роль відіграють: когнітивний компонент, який забезпечує розширення знань, удосконалення умінь і навичок та формування професійного мислення майбутнього фахівця; самомотивація, тобто рух до запрограмованої мети, усвідомлення її важливості, покрокове планування та контроль за його виконанням, прийняття визначених поточних завдань та відповідальність за кінцевий результат. Керуючись основними принципами забезпечення педагогічно-психологічних і організаційно-педагогічних засад упровадження технологій дистанційного навчання, викладач має можливість не лише хронологічно відслідковувати досягнуті результати здобувачів вищої освіти та об'єм опрацьованого ними матеріалу, застосовувати алгоритмізацію навчального процесу як оптимізацію педагогічного управління, моделювати тематику інформаційного контенту для подальшої роботи, а й впроваджувати індивідуалізацію навчального процесу, тобто суб'єктне спрямування.

Шлях до зрілої суб'єктності, як указує Т. Титаренко, «...полягає в поступовому звільненні від суто зовнішніх, випадкових для особистості детермінант розвитку, відгальмівних або спонукальних впливів, у здобутті справжньої автономії та свободи» [3, с. 153]. А отже, третій етап розвитку суб'єктної активності визначається контролюючими й корегувальними процесами, тобто його рефлексивно-регуляторний компонент сприяє формуванню здатності здобувача вищої освіти до планованих вольових зусиль, які пов'язані з ініціюванням дій, контролю за виконанням поставлених завдань з регулюванням інтенсивності діяльності. Рефлексивні дії сприяють формулюванню кожного етапного результату з визначенням наступних цілей і процесів, що позитивно впливають на якість навчання у дистанційному форматі. З огляду на це розвиток суб'єктної активності здобувачів вищої освіти зумовлений, передусім, ви-

знанням себе автором у творенні власного шляху, вибору, досвіду як умовою становлення та розвитку суб'єктності.

Від залучення всіх можливостей, умінь і навичок самостійної високоорганізованої особистості до усвідомленої суб'єктної активності в навчально-пізнавальній діяльності дистанційної форми навчання та інших напрямів діяльнісних процесів, раціональної організації праці, успішного виконання завдань залежить рівень успішності в закладі вищої освіти та якості підготовки фахівця до майбутньої роботи за обраною спеціальністю на найвищому рівні.

Література:

1. Косенко Ю. Особистісний інтерес у формуванні суб'єктної позиції майбутніх вихователів. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. Вип. 2 (131). Одеса, 2020. С. 159–165.
2. Мещеряков Д. С. Розвиток суб'єктної активності дорослих користувачів соціальних мереж : автореф. дис... канд. психол. наук : 19.00.07. Інститут психології імені Г. С. Костюка АПН України. К., 2019. 22 с.
3. Титаренко Т. М. Життєвий світ особистості: у межах і за межами буденності. К. : Либідь, 2003. 376 с.

Віталій Заїка,

кандидат психологічних наук, доцент кафедри соціальної роботи та спеціальної освіти Полтавського інституту економіки і права ЗВО «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»

Проблема поширення адиктивної поведінки в сучасному суспільстві та шляхи її подолання

Проблема залежної поведінки або адикцій останнім часом в усьому світі набуває широких масштабів у зв'язку з різними соціально-економічними кризами в суспільстві. Сучасна людина все частіше відчуває екзистенційний вакуум, внутрішню порожнечу через злам усталеного звичного ритму життя, через відсутність впевненості в завтрашньому майбутньому, підміну справжніх істинних смислів життя різноманітними симулякрами та сурогатами сучасної культури, які не дають відчуття наповненості та цінності людського життя. Саме через це, все частіше відбувається втеча від свободи вибору та відповідальності, уникнення внутрішньої роботи над собою з конструювання буттєвих смислів, в пошук легких способів отримання задоволення, гедоністичний стиль життя, компенсації, які допомагають тимчасово забути, втекти від самого себе, але не знімають питання вирішення протиріч особистісного розвитку та набуття цінності та значимості власного життя.

Вітчизняні психологи Седих К.В. та Моргун В.Ф. серед основних мотивів виникнення адиктивної поведінки виділяють вітальні (базові потреби людини): задоволення, орієнтовна активність, недиференційована активність, стимуляція ззовні, секс, спілкування (групування), харчова, підтримання гомеостазу (уникнення занепокоєння) [7, с. 81].